

Yttrande
2022-05-03

Justitiedepartementet
Ju2022/00396
ju.remissvar@regeringskansliet.se
L5@regeringskansliet.se

En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2)

Kommunstyrelsens svar till Justitiedepartementet

Eksjö kommun har på remiss från Justitiedepartementet erhållit betänkandet – En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2).

För tillämpningen av de allmänna straffbestämmelserna i brottsbalken om misshandel, olaga hot och ofredande saknar det betydelse vilken yrkestillhörighet den angripna har. Genom straffbestämmelsen om våld eller hot mot tjänsteman och förgripelse mot tjänsteman ger 17 kap 1-2 §§ brottsbalken ett förstärkt straffrättsligt skydd för yrkesgrupper med myndighetsutövande funktioner. Skyddet gäller dock inte i alla situationer utan bara då den angripna utövar myndighet. Sedan några år tillbaka finns även ett förstärkt straffrättsligt skydd för polisverksamhet, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Genom brottet *sabotage mot blåljusverksamhet* skyddas emellertid bara själva verksamheten och inte de enskilda utövarna.

Frågan om vilka samhällsnyttiga funktioner som bör omfattas av ett förstärkt straffrättsligt skydd behandlades av den s.k. Blåljusutredningen. Utredningen föreslog en särskild straffskärpningsgrund i 29 kap 2 § brottsbalken. Enligt förslaget skulle det vid bedömningen av straffvärdet särskilt beaktas om den tilltalade med våld eller hot om våld angripit någon i eller med anledning av dennes yrkesutövning. Förslaget genomfördes inte.

Uppdraget för nuvarande utredning har varit att på nytt ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd bör utformas.

Utredningen har kartlagt och identifierat yrkesgrupper med samhällsnyttiga funktioner som framstår som särskilt utsatta för hot och våld i sitt arbete och som i huvudsak inte utövar myndighet och därmed som utgångspunkt inte omfattas av 17 kap brottsbalken. De aktuella grupperna är hälso-och

sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänst, räddningstjänst och utbildningspersonal inom skolväsendet.

Gemensamt för yrkesgrupperna utöver att de har funktioner som innebär att de hjälper och skyddar andra, är att de har arbetsuppgifter som innefattar stora kontaktytor mot samhället och många möten med människor. Kontakterna är inte valfria utan är istället en central del i arbetet. Samhället har ett starkt intresse av att detta arbete kan utföras utan otillbörlig påverkan. Detta för att upprätthålla samhällsnyttiga funktioner.

Mot bakgrund av detta föreslås att det i 17 kap brottsbalken införs nya straffbestämmelser om:

- Våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion,
- Grovt våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion,
- Förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion, och
- Grov förgripelse mot viss samhällsnyttig funktion.

De föreslagna bestämmelserna innebär inte att några nya typer av gärningar kriminaliseras utan är avsedda att ge ett motsvarande skydd som 17 kap 1-2§§ brottsbalken med den skillnaden att det gäller utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. Straffbestämmelserna föreslås ha samma straffskalor som i nämnda paragrafer. Straffskalorna i sig föreslås tillsvidare vara oförändrade.

Utredningen har även haft uppdraget att se över behovet och utformningen av ett eventuellt förstärkt straffrättsligt skydd för de som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik. Det straffrättsliga skyddet för personer verksamma inom nyhetsförmedling består i dag huvudsakligen av de allmänna straffbestämmelserna i brottsbalken om misshandel, olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning. Utredningen ser därför ett behov av en skärpning och föreslår att det i 29 kap 2§ brottsbalken införs en ny straffskärpningsgrund enligt vilken det vid bedömningen av straffvärdet för en gärning ska ses som försvårande att den brottsliga gärningen begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.

Utredningen har slutligen även haft uppdraget att ta ställning till en eventuell utvidgning av det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel samt genomföra en översyn över av straffskalan för brottet brott mot tystnadsplikten. Någon utvidgning av ansvaret för tjänstefel föreslås inte. Beträffande brott mot tystnadsplikten kan konstateras att det är av vikt att medborgare kan känna förtroende för att uppgifter som är av sådan karaktär

att de enligt lag är anse som särskilt skyddsvärda inte avslöjas eller utnyttjas på olovligt sätt. Røjande av sekretessbelagda uppgifter kan ha stor skadeverkan på den enskilde eller dennes anhöriga, för det offentliga och för allmänhetens förtroende för den offentliga verksamheten. Straffskalan för brottet har varit oförändrad de senaste 50 åren och utredningen anser att nuvarande bestämmelse inte speglar allvaret i brottet. Därför föreslås:

- Att straffskalan för brott mot tystnadsplikt skärps och ska vara böter eller fängelse i två år, och
- Att det införs ett särskilt brott – grovt brott mot tystnadsplikt- med en straffskala på fängelse i sex månader upp till fyra år.

Det noteras att konsekvenserna av brott mot personal i de aktuella yrkeskategorier kan bli synnerligt allvarliga varför det är av stor vikt att dessa erhåller ett motsvarande skydd som gäller för de yrkesgrupperna med myndighetsutövande funktion. Utredningens förslag utgör en viktig markering från samhällets sida avseende det allvarliga i att angripa dessa yrkeskategorier och kan förhoppningsvis även verka förebyggande.

En fri åsiktsbildning är vidare avgörande för en fungerande demokrati. Tillgången till information om aktuella händelser har, inte minst nu i dessa tider, visat sig vara av central betydelse för var och ens möjlighet att bilda sig en egen uppfattning om viktiga frågor. En korrekt och obegränsad nyhetsförmedling är av yttersta vikt för demokratin och yrkesverksamma personer måste kunna förmedla information till medborgarna utan att riskera att bli utsatta för hot, ofredanden eller andra gärningar som påverkar arbetet. Av utredningen framgår att en oroväckande stor andel journalister uppger att de under senare år fått anpassa sin rapportering eller till och med avstått från att rapportera för att undvika hot. Många uppger att man även övervägt att lämna yrket. Detta är något som kan få allvarliga konsekvenser för vårt demokratiska samhälle. Utredningen pekar på att det straffrättsliga skyddet för personer verksamma inom nyhetsförmedling idag huvudsakligen består av de allmänna straffbestämmelserna i brottsbalken om misshandel, olaga hot, ofredande, förtal och förolämpning. Utredningens förslag utgör därför en viktig markering av det allvarliga i att angripa journalister i deras yrkesutövning.

Mot bakgrund av ovanstående beslutar kommunstyrelsen tillstyrka betänkandets förslag i sin helhet.

Annelie Hägg
Kommunstyrelsens ordförande
Eksjö Kommun